
Iz istorije medicine

Alois Alzheimer

Alzheimer

Alojz Alchajmer
(1864 – 1915)

Alojz Alchajmer, nemački neuropatolog i psihijatar je rođen 14. juna 1864 godine u bavarskom gradiću Markbajtu. Studirao je na univerzitetima u Ašafenburgu, Tibingenu, Berlinu i Virzburgu gde je diplomirao 1887. godine. Iste godine odbranio je doktorsku tezu o lojnim žlezdama spoljnog ušnog kanala. Sledeće, 1888 godine, je, sticajem okolnosti, proveo oko pet meseci u blizini mentalno obolele žene što je značajno uticalo na njegovo konačno profesionalno usmerenje. Kasnije, iste godine počinje da radi u gradskom azilu za mentalno obolele u Frankfurtu. U toj, inače skromnoj ustanovi, počinje da stiče prva znanja iz psihijatrije i posvećuje se neuropatologiji, svom najvećem profesionalnom interesu. Nepunu godinu pre Alchajmera, u toj ustanovi je počeo da radi u to vreme ugledan neurolog Franc Nisl (Franz Nissl, 1860 – 1919).

Dva lekara obdarena nesvakidašnjom radnom energijom počeli su obimna istraživanja patologije nervnog sistema, baveći se naročito strukturom kore velikog mozga. Rezultati zajedničkog rada pretočeni su u obimno delo napisano u šest tomova s nazivom : "Histološka i histopatološka proučavanja kore velikog mozga" (Histologische und histopatologische Arbeiten über Grosshirnrinde).

Alchajmer je bio vrlo pažljiv i sistematičan istraživač, veoma posvećen radu u laboratoriji a posebno je bio poznat i uvažavan zbog rezultata u eksperimentalnoj histologiji i veoma jasnih i još neprevaziđenih opisa mikroskopskih nalaza.

Među dvojicom nadarenih lekara i izuzetnih ličnosti razvilo se iskreno prijateljstvo i međusobno uvažavanje. Danju su radili s bolesnicima a večeri i noći su provodili u laboratoriji za mikroskopom ili vršeći eksperimente. Krajem 1895 godine Alchajmer je postavljen za direktora psihijatrijske bolnice što ga nije omelo da nastavi istraživanja u brojnim projektima uključujući kliničke studije manične depresije i šizofrenije. Tokom 1902 godine Emil Kreplin (Emil Kraepelin), u to vreme vodeći nemački psihijatar, poziva

Alchajmera da se preseli u Hajdelberg. Kasnije, 1908 godine, obojica prelaze u univerzitetsku psihijatrijsku kliniku u Minhenu gde Alchajmer završava i uspešno brani habilitacioni rad posvećen diferencijalnoj dijagnozi progresivne paralize. Iste godine biva biran za vanrednog profesora psihijatrije.

Boravak u Minhenu je najplodniji deo Alchajmerove karijere. Proučavao je promene u mozgu izazvane arteriosklerozom zatim je opisao raspad nervnih ćelija u Hantingtonovoj horeji i detaljno proučavao histološke promene mozga u bolesnika s epilepsijom (Amonova skleroza). Tokom boravka i rada u Minhenu Alchajmer je opisao bolest koja danas nosi njegovo ime.

Alchajmerova bolest

Na stručnom sastanku održanom u novembru 1906 godine Alchajmer je govorio o "neobičnom oboljenju kore velikog mozga" i prikazao neobičnu kliničku sliku i neuropatološki nalaz bolesnice Auguste Deter.

Ovu bolesnicu Alchajmer je sreo tokom 1901 godine u državnoj bolnici u Frankfurtu. Bolesnica je primljena u bolnicu 25. novembra u 51. godini života. Umrula je pet godina kasnije, početkom 1906 godine. Kada je saznao za njenu smrt Alchajmer je molio svog prethodnog šefa i kolegu Siolija da mu pošalje istoriju bolesti i uzorke i histološke preparate njenog mozga.

Neko vreme pre prijema u bolnicu bolesnica nije više mogla da vodi brigu o sebi i odbijala je svaku ponudenu pomoć. Po prijemu na lečenje njene osnovne tegobe su bile gubitak orijentacije u vremenu i prostoru, gubitak sećanja i naglašene teškoće u pisanju i čitanju. Simptomi su vremenom postajali sve izraženiji da bi pred kraj života imala svakodnevne halucinacije i potpuni gubitak viših mentalnih funkcija.

Patohistološka analiza pokazala je da je kora njenog mozga bila istanjena i da postoji veoma obilan senilni plak (promena ranije viđena samo kod starih osoba). Alchajmer je, posle tretiranja histoloških preparata solima srebra, prvi video i opisao neurofibrilarno klupko – vlaknastu, zamršenu strukturu u nervnoj ćeliji – pojavu koja je definisala novu bolest.

Ovo saopštenje je bilo preliminarno. Alchajmer je sledećih godina dopunio nalaze novim slučajevima. Tokom 1910 godine Perusini je opisao četiri bolesnika s ovakvom kliničkom slikom i istakao razliku između nje i obične senilnosti. Kreaplin je predložio da novo opisana bolest bude obeležena Alchajmerovim imenom. Iako su italijanski autori predlagali da se opisani sindrom zove Alchajmer – Perusinijeva bolest danas se gotovo isključivo koristi jedinoimeni eponim.

Tokom poslednjih godina naučnog rada Alchajmer se posvetio proučavanjima glijе naročito u Vestfal-Štrumpelovoj (Westphal-Strümpell) pseudosklerozu mozga, stanju koje danas prepoznajemo kao Vilsonova bolest. Detaljno je opisao razliku između dve forme promena jedara u ćelijama glijе, stanja koja se danas nazivaju Alchajmerova bolest tip I i tip II.

Malo o privatnom životu

Alchajmer je bio blizak prijatelj sa Vilhelmom Hajnrichom Erbom (Wilhelm Heinrich Erb) koji je, u ono vreme, bio vodeći stručnjak za sifilis. Pričalo se da je neki bogati bankar, zaražen sifilisom, zatražio pomoć od Erba. Posle uspešnog lečenja bankar, želeći da se oduži ponudio je da plati troškove naučne ekspedicije po zemljama Afrike. Pod uslovom da on i supruga budu deo ekspedicije. Kako Erb nije imao ništa protiv ekspedicija je krenula. Tokom boravka članova ekspedicije u Alžiru Erbu je stigao telegram da je bankar doživeo još jedan "nervni slom". Erb se obratio Alchajmeru koji je, zatim, otputovao u Alžir s namerom da bankara i suprugu doprati u Nemačku. Bankar je ubrzo umro a posle nekog vremena Alchajmer se oženio s udovicom što mu je, između ostalog u finansijskom smislu pružilo slobodu i omogućilo da nastavi istraživanja.

Poslednje godine

Pruski kralj Vilhelm II je 16 jula 1912 godine potpisao ukaz o postavljenju Alchajmera za redovnog profesora psihijatrije na univerzitetu u Breslau (danas Vroclav u Poljskoj). Alchajmer je prihvatio postavljenje i napustio Minhen ali je već tokom putovanja osetio znake slabosti i početka bolesti srca. Tokom poslednje tri godine života, uprkos bolesti, posvetio se kliničkom radu i istraživanjima. Umro je u 51. godini života od srčane slabosti izazvane endokarditisom. Zanimljiv je podatak da Alchajmer nikada nije sam objavio knjigu iako je mnogo godina posvetio pisanju dela s naslovom: *Anatomija mentalnih bolesti* (Anatomie der Geisteskrankheiten). Ovo delo nije nikada štampano.

Dijagnoza Alchajmerove bolesti se i danas, najvećim delom, zasniva na istraživanjima obavljenim pre sto godina što njegovo delo čini posebnim u istoriji medicine.

Najznačajniji radovi

1. *Histologische Studien zur Differentialdiagnose der progressiven Paralyse.* Habilitacioni rad. Jena, 1904.
2. *Über einen eigenartigen schweren Krankheitsprozess der Hirnrinde.* Zentralblatt für Nervenkrankheiten, 1906, 25: 1134. Zentralblatt für Nervenkrankheiten, 1907, 30: 177-178.
3. *Ueber eine eigenartige Erkrankung der Hirnrinde.* Allgemeine Zeitschrift für Psychiatrie und psychisch-gerichtliche Medizin, Berlin, 1907, 64:146-148.
4. *Histologie und Histopathologie.* Koautor sa Franz Nisslom. Postumno izdanje u: *Arbeiten über die Grosshirnrinde mit besonderer Berücksichtigung der pathologischen Anatomie der geisteskrankheiten.* Jena, 1921.

Najpoznatiji eponimi s imenom Alojza Alchajmera

– *Alchajmerova bolest* (Alzheimer's disease) – hronično, organsko i mentalno oboljenje progresivnog toka s atrofijom frontalnog i okcipitalnog režnja – najčešći uzrok presenilne demencije

– *Alchajmerove korpice* (Alzheimer's baskets) guste vlaknaste strukture nalik košarama smeštene između nervnih ćelija; mogu se naći u bolesnika u odmaklim fazama Alchajmerove bolesti

– *Alchajmerova skleroza* (Alzheimer's sclerosis) – ćelijska degeneracija moždanih krvnih sudova malog i srednjeg prečnika.

– *Alchajmerovo bojenje* (Alzheimer's stain) – metod bojenja histoloških preparata radi detekcije Negrijevih telašaca u dokazivanju besnila.

R.H.